

نهی و تنظیم: سیروس نادریان

تابع دوره ای (متناوب):

تابع f دوره ای (متناوب) است هر گاه یک عدد $T > 0$ وجود داشته باشد بطوریکه وقتی $x \in D_f$ ، $x+T \in D_f$ ، $f(x+T) = f(x)$ ، کوچکترین مقدار T را که دارای این خاصیت باشد دوره تناوب تابع می گویند.

نکاتی در مورد تناوب توابع:

۱- اگر $f(x)$ تابعی متناوب با دوره تناوب T باشد، آنگاه توابع $\frac{1}{f(x)}$ و $kf(x)$ و $f(x)+k$ و $f(x \pm k)$ نیز متناوب و با دوره تناوب T می باشند.

۲- اگر $f(x)$ تابعی متناوب با دوره تناوب T باشد آنگاه توابع $f(kx)$ و $f(kx+a)$ و $f(kx)+a$ نیز متناوب و با دوره تناوب $\frac{T}{|k|}$ می باشند.

۳- توابع ساده مثلثاتی متناوبند و :

الف) اگر $y = \sin ax \Rightarrow T = \frac{2\pi}{|a|}$

ب) اگر $y = \cos ax \Rightarrow T = \frac{2\pi}{|a|}$

ج) اگر $y = \operatorname{tg} ax \Rightarrow T = \frac{\pi}{|a|}$

د) اگر $y = \operatorname{cot} ax \Rightarrow T = \frac{\pi}{|a|}$

۴- توانهای توابع ساده مثلثاتی :

الف) $y = \sin^{2n-1} ax \Rightarrow T = \frac{2\pi}{|a|}$

ب) $y = \cos^{2n-1} ax \Rightarrow T = \frac{2\pi}{|a|}$

ج) $y = \sin^{2n} ax \Rightarrow T = \frac{\pi}{|a|}$

د) $y = \cos^{2n} ax \Rightarrow T = \frac{\pi}{|a|}$

ه) $y = \operatorname{tg}^n ax \Rightarrow T = \frac{\pi}{|a|}$

و) $y = \operatorname{cot}^n ax \Rightarrow T = \frac{\pi}{|a|}$

۵- در توابع مثلثاتی ، سینوس و کسینوس و تانژانت و کتانژانت به شرطی که کمان (یا قوس) یک تابع خطی بر حسب x باشد تابع متناوب است .

و اگر کمان x دارای ریشگی یا توان غیر از یک باشد یا در مخرج کسر باشد، تابع متناوب نیست .

۶- اغلب توابع جبری مثلثاتی ، متناوب نیستند.

چند مثال : $y = \sin x^2$ ، $y = \operatorname{tg} \frac{1}{x}$ ، $y = \cos \sqrt{x}$ ، $y = x \sin x$ ، $y = x + \cos x$ متناوب

نیستند .

$$y = \frac{A \cos ax}{B + k \cos ax}, \quad y = \frac{A \sin ax}{B + k \sin ax}, \quad y = A \sin ax + B \cos ax \text{ تابع}$$

$$(A, B \neq 0), \quad T = \frac{2\pi}{|a|}$$

۸- توابع چند جمله ای متناوب نیستند، مگر آنکه ثابت باشند.

۹- هر تابع ثابت متناوب است ولی اگر دامنه اش R باشد دارای کوچکترین دوره تناوب نیست.

چند مثال: $y = a$ متناوب است ولی دارای کوچکترین دوره تناوب نیست.

$$y = \operatorname{tg} x \cdot \cot x \text{ متناوب و } T = \frac{\pi}{2} \text{ است زیرا } y = 1 \text{ بوده و } x \neq \frac{k\pi}{2} \text{ می باشد.}$$

۱۰- هرگاه تابع $g(x)$ متناوب و دارای دوره تناوب T باشد و f تابعی دلخواه باشد، آنگاه تابع $f(g(x))$ نیز متناوب و با دوره تناوب T یا کمتر از آن است.

چند مثال: تابع $f(x) = \log \sin x$ متناوب و $T = 2\pi$ می باشد.

تابع $f(x) = \sin(\cos x)$ متناوب و $T = 2\pi$ می باشد.

تابع $f(x) = \cos \cos x$ ، $y = \cos \sin x$ متناوب و $T = \pi$ می باشد.

۱۱- تابع معکوس مثلثاتی:

توابع $y = \operatorname{Arcsin} x$ ، $y = \operatorname{Arccos} x$ ، $y = \operatorname{Arctg} x$ ، $y = \operatorname{Arccot} x$ متناوب نیستند.

مثال: $y = \operatorname{Arcsin} \cos x$ ، $y = \operatorname{Arcsin} \sin x$ متناوب و $T = 2\pi$ می باشد.

۱۲- هرگاه $f(x)$ تابعی متناوب باشد آنگاه $|f(x)|$ نیز متناوب است.

۱۳- اگر تابعی مانند $f(x)$ متناوب باشد آنگاه $f'(x)$ نیز متناوب است. (عکس این مطلب برقرار نیست مانند $y = x$)

۱۴- هرگاه قرینه آن قسمت را که زیر محور x ها قرار دارد، نسبت به محور x ها پیدا کنیم، برابر با آن قسمتی باشد که بالای محور x ها است، دوره تناوبش نصف می شود.

مثال: در توابع $y = |\sin ax|$ و $y = |\cos ax|$ و $y = |\sin ax + \cos ax|$ دوره تناوب $T = \frac{\pi}{|a|}$ است.

اما در توابع $y = |\operatorname{tg} ax|$ و $y = |\cot ax|$ دوره تناوب همان $\frac{\pi}{|a|}$ است.

مثال: در توابع $y = |\operatorname{tg} ax + \cot ax|$ و $y = |\operatorname{tg} ax| + |\cot ax|$ و $y = \operatorname{tg}^n ax + \cot g^n ax$ دوره تناوب

$$T = \frac{\pi}{2|a|} \text{ است.}$$

۱۵- اگر $f(x)$ تابعی متناوب باشد، آنگاه $f(|x|)$ متناوب نیست مگر اینکه f تابعی زوج باشد.

مثال: $y = \sin|x|$ و $y = \operatorname{tg}|x|$ و $y = \cot g|x|$ متناوب نیستند ولی $y = \cos|x|$ و $y = \sin^2|x|$ متناوب هستند.

۱۶- پس از تعیین دوره تناوب، نصف مقدار T را در آن امتحان کنید، اگر صدق کند مقدار $\frac{T}{2}$ دوره تناوب اصلی است.

۱۷- اگر f و g توابعی متناوب اما یکی دارای دوره تناوب گنگ و دیگری دارای دوره تناوب گویا باشد، حاصل جمع یا

تفاضل آنها معمولاً متناوب نیستند مگر در حالتی خاص. مثلاً توابع $f(x) = a \sin \alpha x \pm b \sin \beta x$ یا

$f(x) = a \cos \alpha x \pm b \sin \beta x$ وقتی متناوب هستند که $\frac{\alpha}{\beta}$ عددی گویا باشد.

نوارها

۱۶ - دوره تناوب $T = \frac{2}{|a|}$ با $y = (-1)^{[ax]}$ برابر است

۱۷ - هر خط $y = m$ که دارای نقاط انفصال مساوی الفاصله باشد متناوب بوده و دارای کوچکترین دوره تناوب می باشد

$$y = \frac{1}{[x] + [-x]}$$

۱۸ - اگر یک نسبت مثلثاتی با کمان خود به صورت جمع - ضرب - تفاضل و تقسیم باشد، تابع متناوب نیست

$$f(x) = nx - [nx] \Rightarrow T = \frac{1}{n}$$

۱۹ - دوره تناوب توابع جزء صحیح

$$f(x) = \frac{x}{n} - \left[\frac{x}{n}\right] \Rightarrow T = n$$

$$f(x) = [x] + [-x] \Rightarrow T = 1$$

$$f(x) = [nx] + [-nx] \Rightarrow T = \frac{1}{n}$$

$$f(x) = \left[\frac{x}{n}\right] + \left[-\frac{x}{n}\right] \Rightarrow T = n$$

$$f(x) = (-1)^{[x]} (x - [x]) \Rightarrow T = 2$$

$$f(x) = x - n \left[\frac{x}{n}\right] \Rightarrow T = n$$

تسلسل دورۀ تناوب :

۱- تابع f بر مجموعه اعداد حقیقی به وسیله $f(x) = 3 \sin^2 \pi x + 2x - [2x]$ تعریف شده است. کوچکترین دورۀ تناوب این تابع کدامیک از اعداد زیر می باشد.

نارینا

- (۱) ۱ (۲) ۲ (۳) π (۴) 2π

۲- دورۀ تناوب $y = \sin \frac{x}{\pi} + \cos 3x$ کدام است.

- (۱) π (۲) 2π (۳) 3π (۴) 4π

۳- یک دورۀ تناوب تابع $f(x) = \sin \frac{\pi}{4} x + \sin \pi x$ برابر کدام است.

- (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) 4π (۴) ۶

۴- دورۀ تناوب تابع $f(x) = (-1)^{[\frac{x}{2}]} \cdot \cos x$ کدام است.

- (۱) π (۲) 2π (۳) ۳ (۴) ۴

۵- دورۀ تناوب تابع $f(x) = \operatorname{tg} 2x - \operatorname{ctg} 2x$ کدام است.

- (۱) π (۲) 2π (۳) $\frac{\pi}{2}$ (۴) $\frac{\pi}{4}$

۶- دورۀ تناوب تابع با ضابطه $f(x) = (-1)^{[x]} (x - [x])$ کدام است.

- (۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴

۷- دورۀ تناوب تابع $f(x) = \frac{\sin x + \cos x}{\sin x - \cos x}$ کدام است.

- (۱) 2π (۲) π (۳) $\frac{\pi}{2}$ (۴) متناوب نیست.

۸- دورۀ تناوب تابع با ضابطه $f(x) = \cos \pi x + \operatorname{tg} 2x$ کدام است.

- (۱) $\frac{\pi}{2}$ (۲) π (۳) 2π (۴) متناوب نیست.

۹- تابع با ضابطه $f(x) = \begin{cases} 1 & x \in \mathbb{Q} \\ 0 & x \notin \mathbb{Q} \end{cases}$ تابعی است.

(۱) با دورۀ تناوب 2π است (۲) با دورۀ تناوب هر عدد گویا است (۳) با دورۀ تناوب هر عدد گویای غیر صفر است

(۴) متناوب نیست.

۱۰- تناوب اصلی تابع با ضابطه $f(x) = 5x - [3x] - [2x]$ کدام است.

- (۱) $\frac{1}{5}$ (۲) $\frac{1}{3}$ (۳) ۱ (۴) $\frac{1}{3}$

۱۱- اگر تناوب اساسی تابع با مضابطه $f(x) = \sin 4\pi x + \cos 4\pi x + mx - [mx]$ برابر $\frac{1}{2}$ باشد، کدام است

- (۱) 2π (۲) $2\pi+1$ (۳) 2π (۴) 2π

۱۲- اگر تناوب اساسی تابع f ، T_1 و تناوب اساسی تابع g ، T_2 باشد، $f(x) = (-1)^{[x]} \sin \pi x$

و $g(x) = \frac{1}{3}x - [\frac{x}{3}]$ در این صورت کدام گزینه درست است.

- (۱) $T_1 = \frac{1}{3}$ (۲) $T_2 = \frac{1}{3}$ (۳) $T_1 = 1$ (۴) $T_1 = T_2 = 3$

ن.
۱۳

۱۳- تناوب اصلی تابع به معادله $f(x) = [\frac{x}{4}] + [\frac{x}{3}] - \frac{5x}{6}$ برابر است با

- (۱) $\frac{1}{6}$ (۲) 6 (۳) 12 (۴) $\frac{1}{12}$

۱۴- تناوب اساسی تابع به معادله $f(x) = \begin{cases} 0 & x \in \mathbb{Z} \\ 1 & x \in (\mathbb{R} - \mathbb{Z}) \end{cases}$ برابر است با

- (۱) 1 (۲) $\frac{1}{2}$ (۳) 2 (۴) تابع متناوب نیست.

۱۵- اگر $T > 0$ ، $f(x+T) = -f(x)$ ، $\forall x \in \mathbb{R}$ ، آنگاه تناوب اساسی تابع f کدام است.

- (۱) $2T$ (۲) T (۳) $\frac{T}{2}$ (۴) تابع متناوب نیست.

۱۶- دوره تناوب $f(x) = \tan(\frac{\pi}{4}x) + [2x] - 2x$ کدام است.

- (۱) 4 (۲) 3 (۳) 2 (۴) 5

۱۷- دوره تناوب $f(x) = \sin(\cos[x])$ کدام است.

- (۱) متناوب نیست (۲) 1 (۳) π (۴) 2π

۱۸- دوره تناوب $y = |\cos x| + \sin|x|$ کدام است.

- (۱) متناوب نیست (۲) $\frac{\pi}{4}$ (۳) $\frac{\pi}{2}$ (۴) π

۱۹- دوره تناوب $f(x) = 2[\frac{x}{2}] - 3[\frac{x}{3}]$ کدام است.

- (۱) 6 (۲) 2 (۳) 3 (۴) متناوب نیست.

۲۰- دوره تناوب $y = \cos|x| + |\sin x|$ کدام است. (۱) 2π (۲) π (۳) $\frac{\pi}{2}$ (۴) متناوب نیست

۲۱- کوچکترین دوره تناوب تابع $f(x) = \sin^2 x + \cos^2 x$ کدام است (۱) $\frac{\pi}{2}$ (۲) $\frac{\pi}{4}$ (۳) π (۴) 2π

۲۲ - اگر f تابعی باشد که $f(x+\pi) = \frac{1}{f(x)}$ آنگاه f تابعی :

(۱) متناوب با دوره تناوب π است

(۲) متناوب با دوره تناوب 2π است .

(۳) متناوب است ولی دوره تناوب اصلی ندارد

(۴) متناوب نیست .

۲۳ - اگر f تابعی باشد که $f(x+\pi) = -f(x)$ آنگاه f تابعی

(۱) متناوب با دوره تناوب π است

(۲) متناوب با دوره تناوب 2π است .

(۳) متناوب است ولی دوره تناوب اصلی ندارد

(۴) متناوب نیست .

۲۴ - تابع $f(x) = \sin x \cdot \sin rx$ مفروض است . دوره تناوب آنرا معلوم کنید

۲۵ - دوره تناوب $y = \sin\left(\frac{\pi}{p}[x]\right)$ کلام است .